

Список використаних джерел *

1. Постанова Верховної Ради України “Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності” від 25 жовт. 1991 р. (із змінами, внесеними згідно з Декретом № 14-93 від 22 січ. 1993 р.). – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698%D0%B0-12>.
2. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV, зі змінами та допов. // Офіц. сайт ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Старцев О. В. Підприємницьке право: навч. посіб. Київ: Істина, 2006. 208 с.
4. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV, зі змінами та допов. // Офіц. сайт ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Коваленко Г. М. Формування інноваційного потенціалу підприємств малого та середнього бізнесу // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. 2012. № 9 (103). Доступ. в режимі PDF: http://vestnik.kpi.kharkov.ua/files/Наукова_періодика/eee/2012/9/18166.pdf.
6. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва: аналіт. звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Київ, 2014. 40 с.
7. Вахович І. М., Шейко Ю. О. Регіональний вимір стимулювання розвитку малого підприємництва: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 272 с.
8. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник. Київ: Знання, 2004. 535 с.
9. Судоргін М. Г. Механізми стимулювання розвитку регіонів України з урахуванням зарубіжного досвіду // Ефективна економіка. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=971>.
10. Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” від 22 берез. 2012 р. № 4618-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
11. Звіт про результати дослідження державної підтримки суб’єктів господарювання в Україні, 2015/ Х. Хьюлцер та ін. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=120932&schema=main>.
12. Краєвська А. С. Розвиток підприємництва в умовах інституційної невизначеності // Вісник Вінниц. політехн. ін-ту. 2016. № 3.
13. Закон України “Про державну допомогу суб’єктам господарювання” від 1 лип. 2014 р. № 1555-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>.

* Список побудовано в порядку посилань.

Надійшла до редколегії 11.12.2018 р.

УДК 35.316

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Скрипкіна Є. Г.,
*магістр публічного управління та адміністрування
факультету економіки та менеджменту,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”,
м. Харків*

Запропоновано напрями державного регулювання для забезпечення стійкого розвитку сфери фізичної культури та спорту. Розглянуто можливі організаційно-правові форми залучення громадян до управління сферою фізичної культури та спорту: концепцію будівництва місцевої громади, формування сприятливого середовища для розвитку соціальних інновацій.

Ключові слова: публічне адміністрування, фізична культура, спорт, управління спортом, місцеве самоврядування, соціальні інновації.

Skrypkina Y. H.,

*Master Degree Public Management and Administration of Economics and Management Faculty,
National Aerospace University M. E. Zhukovsky "Kharkiv Aviation Institute",
Kharkiv*

WAYS OF INVOLVING THE PUBLIC IN THE MANAGEMENT OF SPHERE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

The directions of state regulation are proposed for ensuring sustainable development of the sphere of physical culture and sports. Possible organizational and legal forms of involving citizens in the management of the field of physical culture and sports are considered: the concept of the construction of a local community, the formation of a supportive environment for the development of social innovation.

Key words: public administration, physical culture, sports, sports management, local self-government, social innovation.

Розвиток людського капіталу та інвестиції в нього забезпечують найбільший соціально-економічний ефект, що сприяє стійкому розвитку країни в усіх аспектах. Значну роль у формуванні здорової нації відіграє фізична культура і спорт.

За даними Міністерства молоді та спорту України, займаються фізичною культурою та спортом 4,5 млн українців, серед яких лише трохи більше 221 тис. осіб займаються 4 години на тиждень і більше, більше ніж 941 тис. особа займаються спортом (включаючи інтелектуальні види спорту) [8]. Діти, здебільшого завдяки відвідуванню уроків фізкультури в навчальних закладах, у переважній більшості займаються фізичною культурою. Проте серед дорослого населення охоплення заняттями фізкультурою та спортом значно скорочується.

За даними вибіркового опитування населення, проведеного працівниками Головного управління статистики в Харківській області у січні 2017 р., визначено, що до занять фізичною культурою залучено майже всіх дітей у віці від 6 до 18 років (94,6 %). Серед дорослого населення спорту приділяють увагу значно менше осіб: 42,8 % чоловіків та лише 36,3 % жінок у віці старше 18 років [7].

На відміну від розвинених країн, у пострадянських країнах дослідженням у сфері фізичної культури і спорту присвячено не так багато праць. Питанням управління та економіки сфери фізичної культури і спорту присвячено роботи Г. Атаманчука, Л. Аристової, М. Візителя, І. Гасюка, В. Дудова, М. Дутчака, В. Жолдака, О. Іванова, О. Кузьмічової, Ю. Мічуди, О. Степанової, Ю. Сурміна, І. Переверзіна, І. Шевчука.

М. Дутчак присвятив наукові дослідження темі залучення населення до рухової активності [1].

І. Шевчук у своїй статті зазначає, що для України у сфері фізичної культури і спорту характерними є проблеми системно-управлінського плану. В Україні необхідна системна переорієнтація національної управлінської парадигми з верховенства системи управління над особистістю у вісь координат, що визначає чільну роль особистості-громадянина у відносинах "влада – особистість". Такий вектор системного розвитку державного управління України зумовлює необхідність перегляду дійових механізмів управління якістю: науково-понятійної бази, принципів, засобів, методів, інструментів забезпечення надійності, ефективності управлінських процесів [9].

І. Рибчич описує основні аспекти публічного адміністрування процесу залучення особи до фізкультурно-спортивної діяльності, зосередивши увагу на соціально-філософських аспектах публічного адміністрування реалізації особистості в спорті. Публічне адміністрування упроваджує демократичні цінності та сприяє розвитку держави у процесі становлення спорту і суспільної трансформації [6].

І. Гасюк у своїй статті здійснює теоретичне обґрунтування складових моделі організаційної структури державного управління галуззю з позицій структурно-функціональних принципів оптимізації державного управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні [2].

Ю. Мічуда досліджує закономірності процесу функціонування та розвитку фізичної культури і спорту в умовах сучасного ринку, а також особливості їхнього вияву у сфері фізичної культури і спорту в Україні. Він підкреслює актуальність розроблення теоретико-методологічного підґрунтя формування системи соціально-економічних відносин у сфері фізичної культури та спорту України стосовно перехідного етапу, а також ринку, що склався, оцінювання подальших перспектив функціонування та розвитку сфери за нових умов [5].

Мета статті – пошук шляхів залучення громадськості та включення її в систему управління сферою фізичної культури і спорту.

Ю. Мічуда визначає такі характеристики сучасного стану українського ринку фізкультурно-спортивних послуг: низький рівень попиту на фізкультурно-спортивні послуги; обмеженість пропозиції; невисока якість послуг, що пропонуються, унаслідок низького рівня матеріально-технічного, кадрового, наукового, організаційного, нормативно-правового, інформаційного забезпечення сфери фізичної культури і спорту; повільні темпи формування необхідних компонентів галузевого ринку внаслідок негативного впливу на сферу фізичної культури і спорту зовнішнього економічного середовища [5].

Низький рівень попиту на фізкультурно-спортивні послуги зумовлюється низкою факторів, таких як відсутність усвідомлення важливості занять фізичною культурою та спортом, недоступність послуг особливо для дорослого населення через високу вартість послуг, нерозвинену спортивну інфраструктуру тощо.

Для забезпечення стійкого розвитку сфери фізичної культури та спорту заходи державного регулювання доцільно реалізовувати насамперед за такими напрямками:

- формування інтересу населення до занять фізичною культурою та спортом, спортивних заходів;
- пропаганда здорового способу життя;
- майнова підтримка і розвиток інфраструктури;
- підвищення доступності фінансових ресурсів, розроблення та запровадження спеціальних фінансово-кредитних механізмів;
- розвиток професійної освіти;
- формування комплексу інструментів для моніторингу та оцінювання ступеня розвитку сфери фізичної культури та спорту;
- розроблення державних і місцевих програм підтримки та розвитку спортивної галузі;
- поширення цінностей фізичної культури і спорту за рахунок просування в засобах масової інформації (трансляції спортивних заходів, висвітлення інформації в друкованих та електронних засобах інформації);
- активне залучення громадян до управління сферою фізичної культури та спорту.

Розгляньмо детальніше можливість залучення громадян до управління сферою фізичної культури і спорту.

Ю. Мічуда зазначає, що визначальним напрямом перспективного розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні є послідовне еволюціонування “бюрократичної” моделі поведінки держави та її трансформація в модель “місіонерського” типу. Це потребує здійснення відповідних заходів організаційно-керівного та нормативно-правового характеру [5].

О. Лиска в своїй роботі [4] аналізує концепцію будівництва місцевої громади. Результати упровадження проектів із розвитку місцевих громад в Австралії, Великобританії, Канаді, США та інших країнах свідчать про те, що саме підхід на основі ендогенного розвитку створює передумови для перетворення раніше безініціативних груп населення в суб’єкти управління, здатні самостійно або у взаємодії з іншими акторами приймати і реалізовувати рішення, контролювати їхнє виконання, а також нести відповідальність. У цьому випадку розвиток місцевої громади розпочинається з мобілізації вже наявних у його розпорядженні ресурсів (у першу чергу, нематеріальних).

Будівництво місцевої громади передбачає налагодження різноманітних зв’язків між її членами, створення мереж взаємопідтримки і взаємодопомоги, забезпечення доступу до інформаційних ресурсів, формування каналів поширення інформації.

Досягненню цієї мети сприяють найрізноманітніші формальні й неформальні об’єднання, товариства, асоціації. Незважаючи на значні відмінності (статус, кількість членів, обсяг повноважень та ін.), усі вони виступають своєрідною проміжною ланкою, опосередковуючи зв’язок окремих жителів з іншими суб’єктами, забезпечують їхню інтеграцію і включення в життя всієї місцевої громади. Будівництво спільноти постає як сукупність цілеспрямованих зусиль з організації та посилення соціальних зв’язків або вибудовування загальних цінностей і норм, що просувають колективні цілі.

Взаємодопомога членів спільноти, їхня добровільна співпраця і відповідальність сприяють нарощуванню соціального капіталу, формуванню солідарності, подоланню відчуження й ексклюзії.

Важливу роль відіграють громадські центри (community centers), функції яких досить різноманітні та представлені різними соціальними напрямками діяльності. Зокрема, в США, Канаді та країнах Європи діють як спеціалізовані, так і багатоцільові громадські центри, у яких концентрується і найбільш повно проявляється життя місцевої громади.

У найбільш узагальненому вигляді будівництво місцевої громади передбачає:

- посилення почуття спільноти, що передбачає: а) членство (почуття приналежності, ідентифікація з іншими членами спільноти, особисті внески, емоційна безпека, система загальних символів); б) вплив (можливість окремих членів спільноти впливати на всю спільність, оскільки це є мотивом для їхнього членства, а також і вплив спільноти на своїх членів, оскільки це формує цілісність співтовариства); в) інтеграцію і задоволення потреб (здійсненість особистіх бажань людини завдяки членству в співтоваристві); г) розділений емоційний зв’язок;
- формування “просторової самоідентифікації” – усвідомлення членами місцевої громади своєї приналежності до певної території;
- зростання соціального капіталу шляхом налагодження горизонтальних зв’язків між членами спільноти, створення різноманітних формальних

і неформальних асоціацій і об'єднань мешканців, підвищення рівня довіри членів спільноти одне до одного, формування солідарності і специфічних для спільноти норм і правил поведінки, створення системи зразків взаємин між членами спільноти та ін.;

- максимально широку участь населення (переважно у формах безпосереднього (прямого) волевиявлення) у процесах підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень, а також контролю їхнього виконання;
- створення особливих громадських центрів, що виступають місцями зосередження активності членів спільноти, опосередковують зв'язки окремих його представників з усім місцевим співтовариством;
- ідентифікацію, розвиток і використання внутрішніх ресурсів спільноти, максимальну реалізацію здібностей, можливостей і вмій її членів;
- урахування впливу зовнішнього оточення, розгляд місцевої громади в контексті навколишнього середовища;
- формування в членів спільноти відповідальності;
- партнерські, суб'єкт-суб'єктні відносини як у межах самої місцевої громади, так і між спільнотою та іншими акторами;
- розкриття потенціалу жителів до самоорганізації, формування навичок громадян висловлювати і захищати свої інтереси;
- мережеві взаємодії між різними суб'єктами, у т. ч. створення управлінських мереж (governance networks).

У кінцевому рахунку концепція будівництва місцевої громади передбачає перехід локальних спільнот зі стану об'єктів управління до стану суб'єктів управління, звільнення їх від зовнішньої залежності, створення умов для участі окремих індивідів у житті всієї спільноти, їхню самоактуалізацію і самодетермінацію. На зміну зовнішньому регулюванню приходить самоврядування; головним рушієм трансформацій є місцеве співтовариство [4].

Останнім часом все більшу довіру і визнання викликає нова концепція вирішення завдань соціальної сфери, що отримала назву welfare mix. Загальну ідею welfare mix можна сформулювати так: у постіндустріальних країнах не тільки держава, а й приватні компанії, некомерційні організації та громадяни діють у сферах, що були державною монополією. Завдання соціальної сфери, таким чином, у сучасних умовах можуть і повинні вирішуватися не тільки заходами державної соціальної політики, але і за активної участі різних зацікавлених сторін. Зниження навантаження з державного соціального забезпечення можливе за рахунок синергетичного використання ресурсів стейкхолдерів – приватних компаній, некомерційних організацій та самих громадян [3].

Реалізація такої концепції потребує включення “третього сектора” – громадян, готових і здатних до самоорганізації та ініціативних дій, а також державного управління, яке створює відповідний запит і законодавчий простір для формування соціальних інновацій, стимулюючи зростання громадської участі та відповідної інфраструктури третього сектора. Держава і чинні системи державного управління є ключовим фактором формування сприятливого середовища для розвитку соціальних інновацій у соціальній сфері. Соціальні інновації – це нові рішення (продукти, послуги, моделі, процеси та ін.), які відповідають соціальним потребам більш ефективно, ніж поточні рішення, і які сприяють розвитку наявних міжсекторальних взаємодій і більш результативному використанню ресурсів. Соціальні інновації є корисними суспільству та підвищують його здатність до самоорганізації, будучи

новою моделлю взаємодії держави і громадянського суспільства у вирішенні соціальних завдань. Передбачається зростання різноманітності та якості наданих соціальних послуг шляхом активного залучення стейкхолдерів до спільної діяльності у вирішенні даних питань, а також шляхом часткової передачі цим сторонам права надання та оцінювання якості соціальних послуг. Основними дійовими акторами у виробництві соціальних інновацій визнаються, по-перше, некомерційні організації та їхній інфраструктурний потенціал на ринку соціальних послуг; по-друге, самі громадяни, залучені в самоорганізацію, громадську участь і волонтерську діяльність у виробництві інноваційних підходів до вирішення і профілактики соціальних проблем; по-третє, органи державної влади, які можуть розробляти й упроваджувати інноваційні проекти в соціальній сфері, а також створювати сприятливі умови для їхнього виробництва і розповсюдження [3].

Запропоновано напрями державного регулювання для забезпечення стійкого розвитку сфери фізичної культури та спорту, серед яких: формування інтересу населення до занять фізичною культурою та спортом, спортивних заходів; пропаганда здорового способу життя; розроблення державних та місцевих програм підтримки та розвитку спортивної галузі; поширення цінностей фізичної культури і спорту за рахунок просування в засобах масової інформації; активне залучення громадян до управління сферою фізичної культури та спорту.

Для залучення громадян до управління сферою фізичної культури та спорту може бути використано концепцію будівництва місцевої громади та формування сприятливого середовища для розвитку соціальних інновацій.

Перспективами подальших досліджень є створення методичного наукового підґрунтя та пропозиція організаційних форм залучення громадськості до публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту.

Список використаних джерел

1. Дутчак М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні. Київ, 2009.
2. Гасюк І. Л. Теоретичне обґрунтування складових моделі організаційної структури державного управління фізичною культурою та спортом // Університетські наукові записки. 2010. № 4. С. 276–281.
3. Краснопольская И. И., Мерсиянова И. В. Трансформация управления социальной сферой: запрос на социальные инновации // Вопросы государственного и муниципального управления. 2015. № 2. С. 29–52.
4. Лыска А. Г. Концепция строительства местного сообщества: предпосылки формирования и основные положения // Вопросы муниципального и государственного управления. 2013. № 1. С. 193–205.
5. Мічуда Ю. П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку. Київ, 2008. 293 с.
6. Рибчич І. Є. Публічне адміністрування процесу реалізації особистості у спорті: соціально-філософський аспект // Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 1 (47). С. 405–412.
7. Сайт Головного управління статистики у Харківській області. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua>.
8. Сайт Міністерства молоді та спорту України. URL: <http://dsmsu.gov.ua/>.
9. Шевчук И. В. Государственное управление качеством физической культуры и спорта в Украине: международные стандарты и перспективы совершенствования // Менеджер: вісн. Дон. держ. ун-ту управління. 2014. № 2 (68). С. 118–122.

Надійшла до редколегії 22.01.2018 р.